

En bedre designkritikk

Den private, muntlige synsingen er så å si den eneste form for kritisk evaluering design får i dag.

Mona Pahle Bjerke kunst- og designkritiker (NRK), høyskolelektor , Sigurd Strøm møbeldesigner, professor , Karen Disen metall- og smykkekunstner, høyskolelektor, alle ved Kunsthøgskolen, design, i Oslo **Aftenposten 03.jun. 2014**

«Den layouten er jo håpløs! Men kjolen der liker jeg! Hvor blir det av maten, forresten? Servicen her er ikke noe å skryte av ...

Nei, håper den kommer snart, for denne stolen gir meg tresmak i baken.»

Uavlatelig kaster vi om oss med slike evalueringer, og utøver uten å tenke på det en form for hverdagslig designkritikk. Og det *er* positivt at vi engasjerer oss i hvordan vår omgivelser er utformet. Bare så synd at denne private, muntlige synsingen så å si er den eneste form for kritisk evaluering design får i dag.

Design som dop

Mens kunst-, teater-, film-, musikk- og litteraturkritikk inngår som selvfølgelige ingredienser i de store mediers kulturdekning, glimrer designkritikken stort sett med sitt fravær. Hvorfor? Er det fordi feltet er så stort at ingen føler de kan overskue? Eller handler det om at design primært ikke lenger dreier seg om god form, eller gode funksjonelle løsninger, men om gode salgstall? Og da kan man enkelt innhente sine resultater og trenger ingen tilleggssyning. Kanskje mangler designkritikken fordi design virker lite bevisstgjørende, men heller fungerer som et dop – som bedøver oss.

Uansett grunn ligger det et stort paradoks her; for mens mange oppfatter for eksempel billedkunst som et elitefenomen, så angår design oss alle. Hverdagens utforming påvirker oss. Dessverre er den begrensede omtalen design får sørgelig forflatet, preget av klisjeer hentet fra markedsføringsspråket; Man bruker ord som «kreativitet», «trend» og «innovasjon», mens evalueringen og den kritiske analysen uteblir. Altfor ofte fokuseres kun tingenes kosmetiske ytre. Tilbake sitter vi med en uklar forståelse av hva design egentlig er.

Ikke bare Louis Vuitton-vesken

For design er ikke bare Arne Jacobsen-stolene dine i spisestuen, Louis Vuitton-vesken, Christian Dior-slipset, eller det stilige bokomslaget på den nye boken du leser; alle objekter, og nesten all informasjon omkring oss er designet. I tillegg kommer design av tjenester og opplevelser.

Før gikk tingene våre i arv til etterkommerne, i dag er det en absurd tanke at våre gjenstander skulle kunne overleve oss selv.

Våre ting er skapt for å vare kort tid, dels fordi produsentene skal tjene sine penger, men fremfor alt fordi vi som forbrukere ikke vil ha de samme tingene særlig lenge. Vi vil bytte ut, oppgradere, ha det som er cutting edge. Gjennom lekker design og aktiv markedsføring konstrueres behov vi ikke ante at vi hadde. Mobilen er et glimrende eksempel. Den var en del av vårt liv for ti år siden også, men hvem kunne ant hvilken rolle den ville komme til å spille?

Designfagets irrganger

I dette enorme kretsløpet av ting, uttrykk og opplevelser, der vi sitter med ørene plagget igjen og med blikket rastløst flakkende fra den ene skjermen til den andre, er det åpenbart at vi ikke har behov for flere visuelle stimuli – eller gjenstander. Det vi trenger er en opplyst samtale: en kritisk, levende, flerstemt diskusjon som kan bevisstgjøre både forbruker og designer. Først når vi får et mangfold av stemmer, et rikt spekter av ulike perspektiver fra hele designfeltet, kan vi få en debatt som virkelig gir innsikt i designfagets irrganger.

Kunstneriske bidrag til debatten

I denne samtalen kan kunstnere og designere kaste seg inn, ikke bare verbalt, men gjerne også med visuelle innspill. Designeren Kristine Bjaadal får oss eksempelvis til å tenke på vår bruk- og kast-adferd når hun skaper en duk som får et vakkert sommerfuglmønster hvis man søler et glass rødvin på den.

Ane Hjort Guttu viser gjennom kunst hvordan arkitekturen og byplanen synliggjør sosiale forskjeller. Spørsmål hun blant annet stiller er: Hvem eier lyset, hvem har tilgang til solen? Også en kunstner som Åsil Bøthun bidrar med viktige perspektiver i en debatt knyttet til design. Gjennom sine håndlagde kopier av fetisjerte designprodukter presenterer hun en krass kritikk av den måten vi lar våre gjenstander tale for oss på: Det er gjennom våre klær, møbler, og våre ting vi formidler til omverden hvem vi er, og hva vi er opptatt av. Ved hjelp av design skaper vi oss en konstruert identitet. Interessant nok velger vi akkurat det samme som naboen når vi skal vise vår unike personlighet: Det er PH-lampen over spisebordet og Wegners Y-stol på kjøkkenet.

Menneskelig verdiskapning

Vi trenger designkritikk, ikke bare fordi debatt gir kunnskap og skaper bevissthet, men også fordi meningsutvekslingen danner grunnen for et mangfold som er viktig for den menneskelige verdiskapningen. En rik og mangefasettert designkritikk kan gjøre oss mer bevisst hvilken rolle tingene spiller i vårt liv. Vi trenger kritikere som reiser spørsmål, fremfor å servere enkle svar. Det er fint med hverdagssynsing og meningsutveksling på kafeer eller på sosiale medier og i bloggsfæren, men vi må også ha en profesjonell designkritikk som utspiller seg i det offentlige rom: En kritikk som kan vise at designeren kan være en som med sine kreative ideer kan vekke refleksjoner og bidra til å igangsette interessante prosesser, ikke bare en produsent av blanke, lekre objekter egnet til å vekke et tomt kjøpebegjær.

Publisert: 03.jun. 2014 14:00